

EXCURSIO

A

MARTORELL Y SOS ENCONTÓRNS.

23 NOVEMBRE 1884.

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DEL
ATENEO BARCELONÉS

Desitjosos de coneixe las bellesas que ofereix la terra catalana en la encontrada de la vila de Martorell, sortirem d' aquesta ciutat, en lo tren que parteix de la estació de Fransa á las 5 h. y 33 m. del matí, los companys senyors Barallat, H. Ventosa y l' infrascrit.

Després d' una hora de ferro-carril, arribárem á Martorell, no sens haver contemplat durant lo camí los diferents atractius que ostenta la conca del riu Llobregat, en quals voras reposan las importants vilas y llocs del Hospitalet, Sant Feliu, Cornellá, Molins de Rey y altres.

Un cop á Martorell, nostre principal objecte fou dirigir-nos á visitar las bellesas artísticas y arqueológicas coleccionadas pel Sr. Santacana, y de las que 'n teniam gratas novas.

En efecte: constituits á casa de dit senyor, que nos rebé ab la amabilitat que l' hi es reconeguda, nos mostrá una rica colecció de fragments arqueològichs de gran vá-*

lua é importancia, que constitueixen un verdader museu. Molt llarch deuria esser si tingués que descriure un per un los citats fragments, puix á part de llur valor arqueològich, tenen l' històrich, per ser despallas de monuments interessants en la historia de nostra terra catalana.

Per aixó deixo sa descripció á nostre consoci Sr. Soler (1) qui en sa Memoria ho fa ab la competencia y acert prou coneguts.

No obstant; donaré alguna noticia, encara que lleujera, pera demostrar la importancia de dita colecció. Es notable, en primer lloch, la pedra que formava lo llindar de la portada de casa Gralla de Barcelona, la qual está montada en lo museu damunt dos bells fragments que pertanyen al antich convent de Jerusalém de nostra ciutat. Sobre dita portada, hi ha colocat lo Sr. Santacana tres medallons que existian á la sala del *Trentenari*, dels Concellers de Barcelona, y al costat d' aquesta portada ha format duas finestras ab varis fragments extrets del dit convent de Jerusalém, molts d' ells de la época del Renaixement. Es digna aixi meteix d' atenció la colecció de rajolas ditas de Valencia, ab las que ha format un rich mosaich, representant lo judici de Salomó; á més guarda lo Sr. Santacana una infinitat de mobles y quadros de distintas épocas, entre ells un Cristo y algunas caixas treballadas ab exquisit gust, y per últim nos ensenyá un joch de cartas miniaturat y pintat per lo propi senyor, que revela una gran imaginació y facilitat per la pintura.

Després de felicitarlo coralmant per son amor y afició

(1) Vegís lo Volum VII d' aquestas Memorias.

en la conservació de tan prehuadas despullas, l'invitarem á que ampliés lo catalech, que te ja comensat, ab una noticia històrica é ilustrada de dit museu, lo que oferí fer; no deixant d' admirar, per nostra part, al home que deixant sas ocupacions, se dirigeix al lloch del enderrocament, y ab assídua paciència recull importants despullas, que d' altra manera haurian quedat confosas entre runas d' edificis ó servint d' argamassa ó de fonaments d' una edificació moderna, y per consegüent perduts per tots.

A las 10 del matí nos dirigiam á la ermita de Sta. Margarida, anomenada en altre temps *quadra de Sant Genís de Rocafort*, principal objecte de la excursió. Sortirem de Martorell, y per un camí en direcció á Ponent, se segueix la riera Noya, y trencant á la dreta per altre camí entre oliveras, á cosa de mitj hora de Martorell se descubreix ja dita ermita.

Sta. Margarida, que, com he dit, en altre temps s' anomenava *quadra de Sant Genís de Rocafort*, es un edifici de construcció románica molt senzilla. La primitiva iglesia te la volta destruïda, fins lo punt de que en son interior s' hi han plantats dos plátanos y duas acácias; y per lo tant sols queda sa senzilla fatxada y las parets laterals, ab carencia de tota classe d' adornos. Conté dita fatxada dos finestrals románichs de forma aspitllera, ostentant en lo centre y en sa part superior una creu grega. La porta da está coberta per uns emparrats de rosers que embau-man deliciosament aquell tranquil lloch. L' arch de la porta te d' amplada 1'90 m. y d' alsada 2'77 m., essent

de 3'13 m. la total extensió de la fatxada. A cada un dels murs laterals s'hi notan dues grans arcadas, y en lo mur de Mitjorn s'hi troba un portal tapiat per el que 's creu comunicava la iglesia ab lo casal del Priorat, avuy desaparegut per complert, trobantse en algun dels anguls d'aquest, *tégulas* romanes provenients de sepulcres descoberts fa poch temps.

Al punt ahont acaba la antiga construcció románica segueix la fatxada de la nova ermita de Sta. Margarida, d'aspecte modern. Forma la primera part de la nau una teulada á doble vessant, y á la mitat de la iglesia, comprenent la ara del altar y 'l lloch que podria reservarse pera presbiteri, está format per una volta lleugerament apuntada.

Res que cridi la atenció s'hi nota en l'interior de la iglesia, puix es completament moderna y está emblanquinada, existint empero una imatge de Santa Margarida, de terra barnissada, á simple vista, y un Sant Genís, sense gust artístich, y per últim una pica de pedra, tota d'una pessa, de 0'60 m. de diámetre y 0'43 m. de fondo, la qual pica, segons opinió popular, es del temps en que 'l Sagrament del bautisme 's conferia per immersió, careixent d'adornos y d'inscripcions.

En dita ermita se celebra un aplech lo dia de Sta. Margarida, ó sia 'l 20 de Juliol.

Després de donar un curt paseitj pels encontorns de la ermita y admirar lo bonich paisatge que en aquell lloch se disfruta, nos dirigirem altre cop á Martorell, envers las 12 del mati, al objecte de pujar al espadat cim ahont s'hi aixecan las ruinas del convent que 's crea fou dels Templaris, y vulgarment nomenat *castell del Monjos*.

Penosa es la pujada á dit castell, atesa sa situació topogràfica, puix á part d' esser construït en espadat turó, está sostingut per sa base per una munió de rocas, de modo que á simple vista apareix que s' hagin ajuntat tots los *dòlmens* del mon pera sostenir lo temple de la Fe Cristiana.

Malgrat la penosa pujada, 's dona per ben empleat tot sufriment al poder gosar del magnífich panorama que amplemment se desplega dalt del cim.

Se puja al dit castell enfilantse per las rocas en lo cantó més accessible que 's troba en la part de Mitjorn. En la de Ponent se presenta una pendent coberta de petit rocám, la que 's destaca sobre un gros grupo de rocas que forman lo fonament del castell.

La iglesia es bastant espayosa, podentse deduhir serian reduhidas las habitacions conventuals, ja que restan molt limitadas, així la esplanadeta del cantó de Llevant, com los primers recintes inferiors ó fossos que la voltejan en sos costats de Mitjorn y de Ponent. La fatxada es enterament llisa, composta d' una doble arcada faltanhi las columnas, tenint esculpida en la llinda duas estrellas de sis puntas y en lo centre una creu grega dintre d' un nimbo circular. En lo tímpan s' hi nota altra estrella de forma diferent.

Lo poble preten trobarhi en aqueixas estrellas y en dita creu la simbólica heráldica de la famosa Ordre de Cavalleria dels Templaris, cosa difícil d' assegurarho ab tota certesa.

La part interior de la iglesia está completament arruïnada, faltanhi la volta de la nau. Tres llarchs finestrals se notan en lo mur lateral de Mitjorn, ó sian en forma de

sagetera, y á més s' hi veuhen duas urnas ó sepulturas, en las que s' hi esmentan duas creus de forma románica.

Se troba prop de dita iglesia un torricó ó atalaya que domina la vall per la part de Llevant y Mitjorn, completament esmotxada á la alsada del primer estatge, á la qual va unit un trast de muralla de doble gruixària, la que queda trencada en l' àngul occidental formant una curva convexa; tot lo que constitueix lo mur del primer recinte, tenint uns quinze passos d' extensió, notantse en la meteixa varias finestras románicas.

Després d' una hora d' estar en dit punt, y del que nos en tragué un fort vent que nos molestá tota la tarde, baixarem á la població pel cantó septentrional, desde ahont se veu millor la part espadada de Llevant y 's nota lo difícil que es la pujada á dit castell.

Trobantnos altra volta á Martorell y, tenint temps sufficient, recorreguerem los principals carrers de la vila, cri-dantnos la atenció en lo carrer de la Font, unas graellas, ó teyeras en forma de teula, així com la font, construida en l' any 1626, en la que s' hi llegeix la següent inscripció: IVRATS=MELCIOR; CANALS=AN=DREV=SVNYER: IA VMAMN=PI; y per últim, visitarem l' históric pont del Diable; y havent termenat l' objecte de la excursió, després de dinar en una posada novament establerta en la Plassa, que si bé no está montada á la moderna, serveixen bé, regressárem á nostra ciutat en lo tren de las sis del vespre, completament satisfets de nostra curta expedició.

EDUART CASTELLET.